

Zoran Tomić
i fra Iko Skoko

***HRVATSKI TJEDNICI
od 1882. do 1941. godine***

1. Uvod

Povijest tiska u Bosni i Hercegovini može se promatrati u dva pravca: kroz razvoj tiskarske djelatnosti i kroz izlaženje prvih listova. Obje te djelatnosti zajedno bile su prva sredstva prosvjećivanja i informiranja u Bosni i Hercegovini.

Razvoj tiskarske djelatnosti veže se za osnivanje prve tiskare u Sarajevu 1866. godine. Bila je to Pečetnja Ignaza K. Sopprona, Nijemca, koji je u Sarajevo pozvan iz Zemuna. Međutim, to nije i početak tiskarske povijesti u Bosni i Hercegovini. Prva tiskara osnovana je nekoliko stoljeća ranije; u Gorazdu 1529. godine osnovao je Božidar Gorazdanin. Na razvoj tiskarske djelatnosti i novinarstva uopće u Bosni i Hercegovini utjecalo je i otvaranje prve hercegovačke tiskare u Mostaru, Tiskare katoličkog poslanstva, koja je osnovana 1872. godine. Nekoliko godina kasnije, 1876. godine, Hercegovina dobiva još jednu tiskaru. Bila je to Tiskara hercegovačkog vilajeta. Tiskarski materijal za tu tiskaru pozajmljen je iz sarajevske Vilajetske tiskare. U vrijeme austrougarske vlasti tiskarstvo se dodatno razvija. Osnivaju se nove tiskare, među kojima je i nekoliko privatnih, uglavnom u Sarajevu. Razvitkom tiskarske djelatnosti došlo je i do bržeg razvoja novih listova i časopisa.

Iako su aktivnosti bosanskih franjevaca, točnije Ivana Franje Jukića, na osnivanju časopisa započele početkom četrdesetih godina 19. stoljeća, prvi bosanskohercegovački časopis pojavit će se 1850. godine. Bio je to "Bosanski prijatelj", časopis "sadržavajući potrebite, korisne i zabavne stvari". Vlasnik, izdavač i urednik časopisa je franjevac Ivan Franjo Jukić. Ukupno su izašla četiri sveska: sv. 1. - 1850., sv. 2. - 1851., sv. 3.- 1861. i sv. 4.- 1870. godine. Prva dva sveska "Bosanskog prijatelja" uredio je sam Jukić, treći je izdala Matica

iliriska, a rukopis I. F. Jukića uredio je Janko Jurković. Četvrti je svezak uredio i izdao fra Antun Knežević.

Petnaest godina nakon prvog sveska "Bosanskog prijatelja" pojavljuje se prvi list u BiH. Bio je to "Bismilah" ("U ime Božje"). "Bismilah" je satirično-polemičan list, koji "uređuje, tiska i naklada Pritucalo Smetenović". List je izdavao i uređivao fra Frano Momčinović, kapelan na Ponijevu kod Novog Šehera. Pisan je rukom na četiri stranice, latinicom.

Nakon "Bismilaha", a kao rezultat otvaranja Sopronove pečetnje u Sarajevu, 1866. godine počinju izlaziti "Bosanski vjestnik", list političkog i poučno-zabavnog sadržaja, "Bosna", list za vilajetske poslove, vijesti i javne koristi, zatim "Sarajevski cvjetnik - Saraj Džulšej" (turskom jazijom), poluzvanični političko-književni list, "Sršnjem-Obad" i "Neretva". Kao što se vidi, za vrijeme turske vladavine Bosnom ukupno je izašlo sedam naslova.

Za vrijeme austrougarske vlasti u Bosni i Hercegovini ukupno je izlazilo 155 raznih listova i časopisa, od toga 48 političko-informativnih, 16 književno-zabavnih, 11 vjerskih, 13 kulturno-prosvjetnih, 7 omladinskih i dječjih, 8 privrednih, 22 stručno staleška itd. Na njemačkom jeziku izlazilo je 11 listova, na turskom 6, na mađarskom 1 ("*Bosnyak hirlap*") i na španjolskom 1 ("*La alborada*"). U Sarajevu je izlazilo 135, u Mostaru 12, u Banjoj Luci 4 i u Tuzli 4 lista.¹

Između dva svjetska rata u Sarajevu je, osim navedenih listova, izlazilo 20 privrednih tjednika i mjesečnika, 31 kulturno-socijalni, 15 za narodno prosvjeđivanje, 9 stručnih, 8 športskih, 19 dječjih i omladinskih, 7 humorističnih i 6 vjerskih listova. U Mostaru je u tom razdoblju izašlo 6 listova i časopisa, od toga 4 humoristična. Sve su to bili tjednici i mjesečnici kratkoga vijeka. U Tuzli su bila pokrenuta 23 lista i časopisa. Isto toliko listova pokrenuto je i u Banjoj Luci.

U Bosni i Hercegovini od 1918. do 1941. godine pokrenuto je i izdavano 419 listova i časopisa. Pred Drugi svjetski rat u BiH su izlazila: 2 dnevnika, 2 službena tjedna lista, 7 političko-informativnih tjednika, 2 stručna sindikalna mjesečnika, 6 glasila vjerskih organizacija, 2 zadružna mjesečnika, 3 športska glasila, 5 kulturnih mjesečnika, 1 ilustrirani tjednik, 2 glasila stručnih udruženja, 1 vojno-stručni mjesečnik i 3 glasila kulturno-prosvjetnih društava.²

---

¹ Tako je zapisao Lj. Čermak.

² Od 1918. do 1929. godine u Bosni i Hercegovini zabilježeno je pokretanje 257 listova i časopisa, a od 1929. do 1941. godine pokrenuta su 162 lista i časopisa.

2. Hrvatski tjednici za vrijeme austrougarske vlasti u BiH (1878.-1918.)

Ni u vrijeme austrougarske vladavine stanje u pogledu slobode korištenja tiska za političku i kulturnu djelatnost, u odnosu na razdoblje turske vladavine, nije se znatno izmijenilo. I nova vlast željela je zadržati monopol izdavanja časopisa i listova. Takvu su djelatnost u to vrijeme mogli obavljati samo oni koji su dobili naročitu koncesiju Zemaljske vlade nakon odobrenja Zajedničkog ministarstva financija, tada smještenog u Beču. Nakon donošenja Zakona o štampi za Bosnu i Hercegovinu 1907. godine pravno stanje se znatno izmijenilo i od tada nije trebalo izdavati listove uz posebno dobivene policijske koncesije. Međutim, i tada su urednici morali osam dana prije izlaska lista ili časopisa najaviti naslov, program i vrijeme izlaženja lista i uplatiti kauciju koja je služila da se odmah može naplatiti globa ako bi cenzura u listu nešto zabranila.

U takvim okolnostima, za četrdeset godina aneksije Austro-Ugarske Bosnom i Hercegovinom, Hrvati su izdali 38 svojih listova. Treba istaknuti da je za vrijeme austrougarske vlasti izlazila i jedna (prva) hrvatska dnevna novina. Bio je to "Hrvatski dnevnik" 1906. godine. Bilo je to vrijeme pred donošenje *Zakona o štampi za Bosnu i Hercegovinu*³ koji je donesen pod pritiskom političkih pokreta u Austro-Ugarskoj i pod utjecajem Ruske revolucije iz 1905. godine.

Za vrijeme austrougarske vlasti u Bosni i Hercegovini izašlo je šest hrvatskih tjednih novina. Bili su to "Bosanac", "Novi hercegovački bosiljak", "Glas Hercegovca",⁴ "Hrvatska obrana", "Radnički list" i "Radnička sveza".

Prvi hrvatski tjednik u povijesti hrvatskoga periodika bio je zabavno-poučni tjednik koji se zvao "Bosanac", a izašao je 1882. godine. Vlasnik i odgovorni urednik tjednika bio je Ivan Lepušić, župnik u Brčkom. List je tiskan 1883. i 1884. u Tiskari Milivoja Trumića u Vinkovcima, tjedno, latinicom, na cijelom arku. Bio je veličine 44 x 29 cm.

U Mostaru je 3. siječnja 1885. godine kao nastavak "Hercegovačkog bosiljka" izašao prvi broj "Novog hercegovačkog bosiljka". "Novi hercegovački bosiljak", kako stoji na naslovnici, "izlazi svake subote večerom". "Novi

---

³ Zakon je donesen 2. ožujka 1907. godine. Objavljen je u *Glasniku zakona i naredaba*. Zakon o štampi za Bosnu i Hercegovinu odobren je Previšnjim rješenjem 13. siječnja 1907. godine.

⁴ "Glas Hercegovca" izlazio je naprije dva puta tjedno, a kasnije je bio tjednik. To je razlog što ga uvršavamo u hrvatske tjedne listove.

hercegovački bosiljak je povijesni književni list - list za zabavu, pouku i književnost i izlazi na četiri stranice. Vlasnik i glavni i odgovorni urednik je don Frane Milićević u Mostaru. Tiskan je u Tiskari don Frane Milićevića, latinicom, tjedno. Upravitelj i izdavač bio je Stjepan Dragoni u Metkoviću. Od broja 10 (7. ožujka 1885.) list "isgodi svake Subote jutrom". Dvadeseti broj "Novog hercegovačkog bosiljka" izašao je s novim zaglavljem, a broj 24 od 13. lipnja 1885. godine za "svečanost otvaranja željeznice Mostar-Metković", a naslovnica lista izlazi u dvije boje (crna i crvena).

"Za spomen kad blagodarni Mostar za krijepostu muževlje vrijednosti i vladinske, od kojih i on blagodetni posljedak oćutio, PROGLASI na 31. prosinca 1884. plemenitog gospodina Wiljelma pl. Sauerwalda svojim počasnim građaninom" počinje prvi od tri stupca naslovnice prvog broja "Novog hercegovačkog bosiljka".

Sadržaj prvog broja bio je: Slovo uredništva, Na rastanku godine 1884. (Motreći filosof), Osvitkom 1885., Brodskomlje Hanse na sjevernom stožeru,⁵ Narodne poslovice i rečenice, Pogled po svijetu koncem godine 1884. (Ugarska, Beč, Hrvatska, Brno, Ljubljana, Crnogora Rim, Srbija, Rusija, Francuska, Afrika, Kongo, Azija, i Braunšvejk), Domaće vijesti, Različitosti, Novine u Austriji, Zaručeni, Odpis "Novoga hercegovačkog bosiljka" pretplatitše predbrojbu, Plovidba na moru, Oglasi i reklame. Posljednji broj pod tim nazivom izašao je u subotu 12. rujna 1885.

Od broja 38. (19. rujna 1885.) "Novi hercegovački bosiljak" počeo je izlaziti kao političko-informativni list pod nazivom "*Glas Hercegovca*". Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik je i dalje Frane Milićević, zatim Nedjeljko Radičić, te ponovno Frane Milićević i, konačno, Nedjeljko Radičić. List je tiskan u Tiskari Frane Milićevića u Mostaru, latinicom, dva puta tjedno. Svaki broj, veličine malog folija, imao je 4 stranice zasebno paginirane. "Glas Hercegovca" je nastavak "Novog hercegovačkog bosiljka". Svaki broj "Glasa Hercegovca" paginiran je za sebe, i to najčešće po četiri stranice. Kako je smatran nastavkom "Novog hercegovačkog bosiljka" koji je prestao s brojem 37., počeo je izlaziti kao 38. broj i označio je svoju prvu godinu izlaženja s II. U 1890. godini od broja 30. (30. srpnja) do kraja 1895. godine izlazio je dva puta tjedno, a 1896. godine izlazi ponovno jedanput tjedno. List je prestao izlaziti 8. srpnja 1896. U zaglavlju toga lista stoji: "Izlazi svake subote. Predbrojba u Austro-Ugarskoj, Bosni i Hercegovini stoji f. 5.⁶ Za Crnu Goru i Srbiju f. 6. Za inozemstvo 16 franaka. Tko ne odbije dva prva broja, obvezan je predbrojbi za godinu dana.

---

⁵ Nastavak od 19. broja 1884. godine "Hercegovački bosiljak", tekst je tiskan ćirilicom.

⁶ Forinti 5.

Pisma, doznake itd. upravljaju se Upravi 'Glasa Hercegovca' u Mostar. Rukopisi se ne vraćaju. Uvrstbe i oglase plaćaju se 8 nov. po redku i 30 novč. biljegovine."

Iste godine, kada su u Zagrebu izašla 23 (navedena) glasila za Bosnu i Hercegovinu, u Sarajevu se pojavio novi hrvatski list za politiku, gospodarstvo i zabavu pod nazivom "**Hrvatska obrana**". "Hrvatska obrana" izlazila je četiri puta mjesečno, tiskana je latinicom, folio. Vlasnik i odgovorni urednik toga tjednika bio je Martin Ognjančević, godina I. (1908.), godina II. (1909.) i godina III. (1910.)

Godine 1910. počeo je izlaziti organ za zaštitu radnika Hrvata u Bosni i Hercegovini pod imenom "**Radnički list**". Vlasnik lista je Matica radnika Hrvata. Urednici lista bili su Ivan Andrić i Marijan Alković, a odgovorni urednici Aleksandar Luef i Dragutin Šestak. List je izlazio u Sarajevu, latinicom, jedanput tjedno, folio. Tiskan je u Hrvatskoj tiskari Kramarić i Raguz u Sarajevu, godina I. (1910.) broj 1 (IV.) – 20 (X.). List je poslije 20. broja (listopad 1910.) promijenio naslov u "Radnička sveza" i pod tim nazivom nastavio je izlaženje. Svaki broj je paginiran, obično 4 do 6 stranica.

"**Radnička sveza**" glasilo za probitke hrvatskog radništva i nastavak je "Radničkog lista". Vlasnik lista je opet Matica radnika Hrvata. Urednik lista je Marijan Alković, a odgovorni urednik Josip Smokovina. List je izlazio u Sarajevu. Tiskan je latinicom, jedanput tjedno, na formatu 32,5 x 48, godina I./V. (1910.-1914.). Svaki je broj paginiran (obično po 4 i 6 strana). Prvi je broj izašao 3. X. 1910., a posljednji 30. IV. 1914. godine. Poslije J. Smokovine, koji je bio odgovorni urednik u I. godini, bili su odgovorni urednici: Stjepan Milić u godini II., III. (18-34) i IV. (1-5), Ivan Andrić u godini III. (1-17), IV. (20-29) i V., Ivan Lukenda u godini IV. (6-19). Poslije Marijana Alkovića, koji je bio glavni urednik u godini I.-III., bili su glavni urednici Ivan Andrić u godini IV. i Vladimir Strajcer u godini V. Godine IV. list je promijenio format u 49 x 34.

3. Periodici Hrvata u Bosni i Hercegovini za vrijeme Kraljevine Jugoslavije

Za vrijeme Kraljevine SHS i Kraljevine Jugoslavije, dakle od 1918. do 1941. godine, izašlo je 17 hrvatskih tjednika, uključujući i tri tjedna lista koja su za potrebe Hrvata u BiH izlazila u Hrvatskoj. To su "Ilustrirani banjalučki tjednik", "Ilustrirani mostarski tjednik" i "Ilustrirani sarajevski tjednik".

Od 1918. do 1941. godine za sve listove i časopise karakteristično je (osim nekoliko iznimaka) da su izlazili kratko vrijeme jer nisu nalazili širu čitalačku publiku. Stoga ni izdavači nisu mogli sami financirati njihovo izlaženje. Jedan

od razloga prestanka izlaženja tih listova bila je i cenzura, posebno onih listova koje su čitatelji prihvaćali zbog njihova otvorenog i, može se reći, borbenog sadržaja. Političko-informativne listove pokrenule su političke stranke, ali i pojedinci i konzorciji iz komercijalnih razloga. Pravni položaj u Kraljevini SHS nije se bitno razlikovao od onog koji je postojao posljednjih dana austrougarske vladavine. Jedino nije više polagana kaucija za izlaženje lista, a cenzuru je vršio državni tužitelj koji je mogao tražiti zabranu tiskanih listova ako je našao da njihovo pisanje vrijeđa kralja i vojsku ili ugrožava postojeći društveni poredak. Šestosiječanjska diktatura uvela je preventivnu cenzuru koja je mogla zabranjivati listove bez obrazloženja i bez prava žalbe, a dopustiti tiskanje tekstova ako su bili u skladu s vladinim instrukcijama.

Ogranak Hrvatske narodne zajednice od 1. veljače 1919. godine izdaje **“Novi život”**, hrvatski tjedni list za politiku, prosvjetu i gospodarstvo. Odgovorni urednik tjednika bio je Husein Šugić. List je izlazio u Banjoj Luci, jedanput tjedno, latinicom, folio. Tiskan je u Tiskari Fona i Grgića u Banjoj Luci, godina I. (1919.), broj 1 (1. II.) – 44 (29. XI.), godina II. (1920.), broj 1 (24. I.) – 12 (26. VI.). Strane nisu bile paginirane (broj je obično imao po dva lista). U godini II. odgovorni urednik postao je Jozo Vuković.

“Hrvatska obnova” je političko-informativni tjednik, koji je 1919. godine bio organ naprednih Hrvata (Hrvata demokrata u BiH). List uređuje Redakcioni odbor. Politički tjednik je izlazio u Sarajevu, a tiskan je latinicom, jedanput tjedno, folio. Tiskan je u Hrvatskoj tiskari u Sarajevu, godina I. (1919.), godina II. (1929.), broj 1 (1. I.) – 40 (10. X.). Svaki broj bio je paginiran sa po 4 strane.

“Hrvatski težak” bile su tjedne “novine Hrvatske težačke stranke”. Vlasnik lista bio je Mjesni odbor Hrvatske težačke stranke u Mostaru. Odgovorni urednik “Hrvatskog težaka” bio je Josip Merdžo Mijatov. Izlazio je u Mostaru, folio, latinicom, jedanput tjedno. Tiskan je u Hrvatskoj narodnoj tiskari u Mostaru, godina I. (1920./21.), broj 1 (30. XII. 1920.) – 45 (29. XII. 1921.). Svaki broj paginiran je zasebno, po 4 strane.

“Mir”, zabavni nepolitički obiteljski list za svakoga – moderni ilustrirani roman, izašao je 1921. godine. Odgovorni urednik tjednika bio je Franjo Lipnik. Izlazio je u Sarajevu, tjedno jedanput, latinicom. Tiskan je u Hrvatskoj tiskari u Sarajevu, godina I. (1921./22.), broj 1 (12. XII. 1921.) – 8 (11. II. 1922.). Pejanović navodi da je u sarajevskim novinama objavljeno da će u prosincu 1922. ili početkom 1923. godine ponovo početi izlaziti list “Mir” s urednikom Krespijem, direktorom *Hrvatske sloge*, ali nigdje nije notirano ponovno izlaženje.

Hrvatska pučka stranka za BiH vlasnik je tjednika **“Hrvatske pučke novine”**. Prvi broj glasila izašao je 1921. godine. Odgovorni urednik bio je

Janko Šimrak. Izlazio je u Sarajevu, latinicom, tjedno jedanput, 46 x 32. Tiskane su u Hrvatskoj tiskari u Sarajevu, godina I. (1921.), broj 1-7 (XI-XII); godina II. (1922.), broj 1-12 (I-XII); godina III. (1923.), broj 1-19 (1. I. – 9. V.). Svaki broj paginiran je zasebno, obično po 4 strane.

I Samostalna težačka stranka u Bosni i Hercegovini 1921. godine pokrenula je kao svoje glasilo tjednik **“Hrvatsko jedinstvo”**. Glavni urednik bio je Antonije Sunarić. Izlazio je u Sarajevu, folio, latinicom, jedanput tjedno. Tiskan je u Tiskari “Obod” Sarajevo, Štamparskom zavodu u Sarajevu i Hrvatskoj tiskari d.d. Sarajevo; godina I. (1921.), broj 1 (9. VII.) – 13 (25. XII.), godina II. (1922.), broj 1 (15. I.) – 24 (XII.), godina III. (1923.), broj 1 (29. IV.) – 20 (19. XII.), godina IV. (1924.), broj 1 (1. I.) – 10 (19. X.). Tjednik “Hrvatsko jedinstvo” je u III. godini (1923.) promijenio podnaslov u: Glasilo Hrvatske republikanske težačke za BiH, a u IV. godini (1924.) u: Informativno glasilo za politiku, prosvjetu i gospodarstvo. U III. godini (1923.) izlazio je dva puta mjesečno, a u IV. godini jedanput mjesečno.

“Nedjelja” je naziv katoličkog tjednika, koji se pojavio na Novu godinu, 1. siječnja 1922. godine, i te godine izašao u 53. broja. Moto lista bio je: “U ovom znaku ćeš pobijediti”. Vlasnik i izdavač “Nedjelje” bio je Vrhbosanski kaptol u Sarajevu. Tiskan je u Tiskari d.d. u Sarajevu, jedanput tjedno, latinicom, formata 31,5 x 24 cm. Glavni i odgovorni urednik bio je Karlo Cankar. Pojedini brojevi, osim božićnog 1924. godine, koji je bio posvećen papi Piju XI. sa 42 strane i 26 slika, zasebno su paginirani po osam stranica. Cilj i sadržaj lista određen je u njegovu prvom uvodniku pod nazivom “Šta hoće *Nedjelja*”: “‘Nedjelja’ hoće da uspostavi veći duševni dodir među svećenicima i vjernicima. Ona hoće da istupi protiv današnjega tolikog bezvjerja i poganskog nećudoregja. Ona hoće da pokaže moć, moć obrambenu i osvojenu, katoličke vjere i današnjega vremena. Ona hoće da baci u svijet vatru oduševljenja za kršćanske ideale... ‘Nedjelja’ hoće da sve učini, te u kršćanskim obiteljima zavlada Krist i njegova presveta načela. Daleko od svake politike ona će upoznavati naš svijet sa istinama i ljepotama naše svete katoličke vjere.” Iako se ogradila od svake politike, “Nedjelja” je zabranjena upravo iz političkih razloga. Pejanović navodi da je list zaplijenjen i zabranjen 31. svibnja 1925. godine, zato “što je pozivala katolike da se energično sabiraju, vježbaju katoličku vojsku i nabavljaju municiju; nadalje zbog toga što su vlasti vršile pretres nekih župnih arhiva u tešanjskom i prnjavorskom srezu, jer da su fratri iskorišćavali crkvu u stranačke svrhe... Za našim episkopatom treba da stoji jedna mnogobrojna, svijesna, odlučna vojska, koja će nestrpljivo čekati njihov mig na juriš”- piše u posljednjem, 22. broju “Nedjelje”.

Hrvatska narodna omladina vlasnik je i izdavač glasila hrvatske mladeži pod nazivom **“Hrvatska omladina”**. List je izašao 15. listopada 1922. godine.

Odgovorni urednik bio je Anto Perkušić. Izlazio je u Sarajevu, latinicom, folio. "Izlazi redovno svake nedjelje, a po potrebi i prije." Tiskan je u Štamparskom zavodu d.d. u Sarajevu; godina I. (1922.), broj 1 (15. X.) – 3 (12. XI.). Od broja 2 promijenjeno mu je vlasništvo: Konzorcij K.B.V.P.

Ilustrirani list za katoličku obnovu i preporod "**Katolički tjednik**" izlazio je tjedno na pola arka od 6. rujna 1925. godine.⁷ List su izdavali dr. Stjepan Hadrović, a kasnije Akademija "Regina apostolorum", čije je interese zastupao dr. Smiljan Čekada. Uređivali su ga Dragutin Kamber, Smiljan Čekada, Dragutin Jurić, Andrija Kordić i Franjo Kralik. Izlazio je u Sarajevu, latinicom, tjedno jedanput, oktav. Od godine VIII. (1932.) do godine XVII. (1941.) list bilježi uz svoju godinu i godinu izlaženja katoličkog tjednika "Nedjelja", koja je izlazila od 1922. do 1925. godine, što podrazumijeva da je "Katolički tjednik" nastavak "Nedjelje". List je tiskan u različitim veličinama: 1925. 41 x 28 cm; 1926. 30 x 23 cm; 1928. i dalje 47 x 32 cm, u Hrvatskoj tiskari d. d. (1925.-1931.) i u Novoj tiskari Vrčec i drug (1931.-1945.). Svaki je broj paginiran zasebno. List je izlazio i za vrijeme Drugog svjetskog rata od 1941. do 1945. godine; godina I. (1925.), broj 1 (6. IX.) – 17 (27. XII.), godina II. (1926.), broj 1 - 52 (I.-XII.), godina III. (1927.), broj 1 - 52 (I.-XII.), god. IV. (1928.), broj 1 - 52 (I.-XII.), godina V. (1929.), broj 1 - 52 (I.-XII.), godina VI. (1930.), broj 1 - 52 (I.-XII.), godina VII. (1931.), broj 1 - 52 (I.-XII.), godina VIII. (XI.) (1932.), broj 1 - 52 (I.-XIII.), godina IX. (XII.) (1933.), broj 1 - 52 (I.-XII.), godina X. (XIII.) (1934.), broj 1 - 52 (I.-XII.), godina XI. (XIV.) (1935), broj 1 - 52 (I.-XII.), godina XII. (XV.) (1936.), broj 1-52 (I.-XII.), godina XIII. (XVI.) (1937.), broj 1 - 52 (I.-XII.) godina XIV. (XVII.) (1938.), broj XVI. (XIX.) (1940.), broj 1 - 52 (I.-XII.); godina XVII. (XX.) (1941.), broj 1 - 15 (I.-IV.).

Kad je 1925. zabranjen katolički tjednik "Nedjelja", Vrhbosanski kaptol pokrenuo je vjersko-prosvjetni list "**Križ**". List je uređivao msgr. Karlo Cankar, a tiskan je jedanput tjedno u Hrvatskoj tiskari d. d. u Sarajevu. Već prvi broj, koji je izašao 10. lipnja 1925. godine, zabranjen je i obustavljen. List je izlazio u Sarajevu, latinicom, kvart, tjednik; godina I. (1925.) broj 1 (10. VI. 1925.).

Nakon 1908. godine, kada su u Zagrebu izašla 23 glasila radnog naroda Bosne i Hercegovine, odnosno glasila koja su prenosila sadržaj zagrebačke "Slobodne riječi", 1931. godine Franjo Beker, vlasnik i izdavač, pokrenuo je

---

⁷ Zoran Tomić: Hrvatski tisak od 1850. do 1971., *Državnost*, Zaklada hrvatskog državnog zavjeta.

tri tjednika za područje Bosne i Hercegovine, koji su zapravo bili posebno izdanje zagrebačkog “**Ilustriranog tjednika**” s dodatkom 1 do 2 stranice iz života Banje Luke, Sarajeva i Mostara. Sva tri tjednika tiskana su u Tiskari Dragutina Bekera u Zagrebu.

Prvi broj “**Ilustriranog banjalučkog tjednika**” izašao je 29. siječnja 1931. godine. Bilo je to posebno izdanje zagrebačkog “**Ilustriranog tjednika**” sa 1-2 strane vijesti iz života Banje Luke. Vlasnik i izdavač tjednika bio je Franjo Beker, a odgovorni urednik Ivan Boranić. Od 5. broja (1931.) pa do kraja izlaženja urednik je bio Milan Leskovic. Izlazio je u Zagrebu formata kvart, latinicom, tjedno jedanput. Tiskara Dragutina Bekera, Zagreb, godina I. (1931.), broj 1 (29. I.) – 5 (25. XII.), godina II. (1932.), broj 1 (9. I.) – 6 (13. II.).

Deset mjeseci nakon “**Banjalučkog tjednika**” pojavio se i “**Ilustrirani mostarski tjednik**”. I taj je list bio posebno izdanje zagrebačkog “**Ilustriranog tjednika**” sa 1-2 strane iz života Mostara. Izdavač i urednik bio je također Franjo Beker, a odgovorni urednik Ivan Boranić. Od broja 5 (1931.) pa do kraja izlaženja urednik je bio Milan Leskovic.

Tiskan je u Zagrebu, kvart, latinicom, jedanput tjedno, u Tiskari Dragutina Bekera; godina I. (1931.), broj 1 (29. XI.) – 5 (25. XII.), godina II. (1932.), broj 1 (9. I.) – 6 (13. XII.).

Istoga dana, kada je izašao “**Ilustrirani mostarski tjednik**” pojavilo se i zagrebačko izdanje za Sarajevo. Bio je to “**Ilustrirani sarajevski tjednik**” kao posebno izdanje zagrebačkog “**Ilustriranog tjednika**” sa 1-2 strane vijesti iz života Sarajeva. Pojavljuje se s istim izdavačem i vlasnikom Franjom Bekerom. Odgovorni urednik je bio Ivan Boranić, a od broja 5 do kraja izlaženja urednik je bio Milan Leskovic. Izlazio je u Zagrebu, kvart, latinicom, jedanput tjedno. Tiskara Dragutin Beker, Zagreb; godina I. (1931.), broj 1-5 (29. XI. – 25. XII.), godina II. (1932.), broj 1 (9. I.) – 9 (5. III.).

“**Jutarnji glas**” je još jedan političko informativni list, koji je izlazio dnevno. Pojavio se 1. siječnja 1933. godine u Sarajevu. Za vlasnika i redakciju list potpisuje Antun N. Karaman. Izlazio je u Sarajevu tri godine, tiskan je latinicom, najprije svakog dana osim ponedjeljka, a poslije tjedno jedanput, folio (do broja 7 = 30 x 24, a od broja 8 = 46 x 30). List je tiskan u Zadružnoj štampariji Petar Trnjačev; godina I. (1933.), broj 1 (1. I.) – 95 (23. IV.). Svaki broj je paginiran zasebno, obično po 4 strane. Pejanović navodi da je prije početka izlaženja lista objavljeno u novinama da će se iste godine pokrenuti u Sarajevu list pod imenom “**Jutarnji list**” kao tjednik. To je sigurno isti list što i “**Jutarnji glas**”.

“**Zora**” je nezavisni informativni list koji izlazi od 1934. godine. Vlasnik i izdavač lista te odgovorni urednik bio je Petar Jurević. List je izlazio u Banjoj

Luci, folio, jedanput tjedno, latinicom. Tisak Štamparije Zvonimira Jovića, Banja Luka; godina I. (1935.), broj 1 (25. XII.), godina II. (1936.), broj 2 (1. I.) – 9 (11. IV.). Od broja 2-9 (1936.) nosio je podnaslov: Nezavisni informativni tjednik. Za to vrijeme vlasnik “Zore”, izdavač i odgovorni urednik bio je Blaž Gutić.

Ivica Žagor u ulozi vlasnika i izdavača pokreće tjednik “**Osvit**”. Za razliku od “Osvita” iz 1898. godine, koji je izlazio u Mostaru, ovaj nezavisni tjednik izlazi u Banjoj Luci. Odgovorni urednik tjednika bio je Marijan Pašalić. Tiskan je latinicom, folio, jedanput tjedno, u Tiskari Zvonimira Jovića i druga, Banja Luka; godina I. (1935.), broj 1. (3. XI.) – 3 (17. XII.). Svaki je broj paginiran za sebe.

Političko–informativni list, organ Hrvata Muslimana “**Muslimanska svijest - Hrvatska svijest**”, pod nazivom “*Muslimanska svijest*” izlazio je od 1936. do rata 1941., a otada do travnja 1945. godine izlazi pod nazivom “*Hrvatska svijest*”.

Izdavač lista je Konzorcij “Muslimanska svijest”, a poslije “Hrvatska svijest”. Glavni i odgovorni urednik bio je Munir Šahinović Ekremov. List je izlazio u Sarajevu, latinicom, folio, četiri puta mjesečno. Tiskan je u Novoj tiskari Vrčak i drug u Sarajevu i Tiskari Zvonimira Jovića i druga u Banjoj Luci. Svaki je broj paginiran zasebno, obično po četiri stranice. List je izlazio i za vrijeme rata, do 1943. godine. Od broja 40 do 97 izlazi petnaestodnevno, od broja 98 do 106 četiri puta mjesečno, od broja 107 do 108 tjedno, pa od broja 109 do 122 dva puta mjesečno.

4. Zaključak

Prvi hrvatski tjednik pojavio se četiri godine po austrougarskoj okupaciji Bosne i Hercegovine. U to vrijeme izašlo je šest tjednih novina, koje su uređivali i izdavali Hrvati, a svi su tiskani hrvatskim jezikom i latinicom. Iako je sloboda tiska bila na vrlo niskoj razini, za vrijeme Kraljevine SHS i Kraljevine Jugoslavije hrvatski entuzijasti i borci za hrvatska prava na ovim prostorima uspjeli su pokrenuti i izdavati sedamnaest tjednih novina. Imajući u vidu da su hrvatska prava sustavno gažena ne samo za vrijeme Jugoslavije i turske vladavine Bosnom nego i u vrijeme austrougarske aneksije ovom zemljom, te s obzirom na činjenicu da prvi pokreću listove na području Bosne i Hercegovine, može se konstatirati da Hrvati u BiH imaju bogatu tradiciju pisane riječi. Posebno treba spomenuti presudan značaj svećenika, prije svega franjevaca, u tom bogatom stvaralačkom opusu.

5. Literatura

1. Dr. fra Slavko Kovačić: Bibliografija katoličke periodike u Bosni i Hercegovini do 1976., *Nova et Vetera*, sv. 1., Sarajevo, 1977.
2. Đorđe Pejanović: Bibliografija štampe u BiH 1850-1941., "Veselin Masleša", Sarajevo 1961.
3. Dr. fra Andrija Nikić: Franjevačka knjižnica, "Franjevačka knjižnica u Mostaru", Mostar, 1981.
4. Anali Leksikografskog zavoda FNRJ, sv. II., Zagreb, 1955.
5. Josip Horvat: Povijest novinarstva Hrvatske, "Stvarnost", Zagreb, 1962.
6. Zoran Tomić: Hrvatski tisak od 1850. do 1971., "Državnost", posebno izdanje, Zaklada hrvatskog državnog zavjeta, Zagreb, 1998.
7. Šimun Musa: Novinarsko-publicistička djelatnost u Mostaru u drugoj polovici 19. stoljeća, *Mostariensia*, 8, Sveučilište u Mostaru, Mostar, 1998.

BOSANSKI PRIJATELJ.

ČASOPIS

SADRŽAVAJUĆI

POTREBITE KORISTNE I ZABAVNE STVARI.

VČREBNIK

I. P. JERICI NAČELNIK.

SVEŽAK I.

Troškovi Dr. Ljudevita Gaja.

U KAGRENY.

Štamparijom narodne tiskarice dr. Ljudevita Gaja

1858.

Naslovna strana prvog bosanskog časopisa "Bosanski prijatelj"

Poštarina plaćena.

Cijena Din. 1.50.

NEDJELJA

Izdaje
KAPTOL VRHBOSANSKI
U SARAJEVU
Krekova ulica br. 5.

Godišnja pretplata za:
Jugoslaviju . . . . . 50 dinara
Italiju . . . . . 20 lira
Ameriku . . . . . 2 dolara
Za promjenu adrese plaća se
5 dinara.

TJEDNIK ZA KATOLIKE.

Broj 20.

Sarajevo, nedjelja 17. svibnja 1926.

Godina IV.

Sadržaj:

ČLANCI:

Naš davao. Str. 1. — Iz svete Mise. Str. 1. —
Spasonosni primjeri Str. 2. — Odakle viržnja na
svećenstvo. Str. 2.

SMOTRA:

Po domovini. Str. 3. — Rimsko hodočašće. Str. 3.
— Katolički misijonar. Str. 5. — Almanak „Luči“
Str. 5. — Naši dopisi. Str. 6. — Prosveta. Str. 7.
— Razne vijesti. Str. 7.

ROMANI:

Rozamunda. (Nastavit će se.)

Nedjeljni kalendar.

- Nedjelja, 17. svibnja: 5. po Uskrsu.
- Ponedjeljak, 18. svibnja: Venancije m. (Presni deni.)
- Utorak, 19. svibnja: Petar Celestin p.
- Srijeda, 20. svibnja: Bernardin S.
- Četvrtak, 21. svibnja: Spasovo.
- Petak, 22. svibnja: Julija m.
- Subota, 23. svibnja: Deziderij b. m.

Ujeli: I. Proslavljena stoji na čelu godinu četiri 4. a to za Hercegovinu, Bosnu i zemlje u području Austro-Ugarske.

Za Crnogoru i Srbiju godinje f. 6. za ostale strane svake godinje 16. Franak

II. Pogodinja posuda su razmjerno. III. Na četiri godine za Hercegovinu Bosnu i zemlje u području Austro-Ugarske 1. for. 40 marč. Za Crnogoru i Srbiju 2. for. a za ostale strane svake 5 franak.

NOVI HERCEGOVAČKI BOSILJAK

Komu list nedodje na vreme neka se jasi upravniku otvoreni pismom, sa koje se neplaća postariva, ako se izvan napisu Reklamacija

Neplaćeni listovi se neprimaju, a rukopisi nevrataju. Predjela prima (prava Novog Hercegovackog Bosiljka" u Mostaru, Starigrad "Kujundiljak"

Za Uglaše plaća se za 1 redak petita 6 noćica" 30 novč. hiljgovine koik put se vrataju.

Vlastik i odgovorni Urednik Dr. Franjo Milčević u Mostaru.

Izhodi svake Subote večerom.

Upravitelj i izdavač Stjepan Dragoni u Metkovićim.

TVRĐINA

PRIKAZAN U DES T ČINA

(S talijanskog prosto avcu M. Poznanovič)

Lucio Krškapa. — Blagonja krčmar. — Stjepan Obilić lovack. — Ljilja Obilić odvjetnik. — Stjepan Potok novinar. — Jelka postarica. — Gijokana sluga Lucio. — Stjepan oblik krčmar. — Mirko lovac. — Bartulica Svrd, i Sikrić

Peti čin.

Blagonja i rečeni.

Blag. Evi došlo je odvjetnik Gledić, još su dvije druge oube na trinu koje i naju za vas ...

Luc. Za me ... a ja se nimalo nečitim d-bro ... to jest sluga ... Gijokana ... čini se zlo; ... slugače ... izvolite mi pokazati kćeri, ili jednu ličarnu, gdje bi se našao ličnik, da bi mogao učiti s njim se naučiti ... svu ljubav učiti čete mu.

Blag. Nivodna njega? ako se čini zlo treba ga pustiti u miru da odspasine; ali bez da ga toliko tražimo, reću vam, a to je baš srčak njegova, imamo ovdje doktora Strizip-Obilića i činiću da odmah dođu.

Luc. Ne ... ne ... sada mi nije priča Blag. Dokaži i mala zlo inavda se priprečiti (collazi)

Šesti čin.

Lucio. Oh! kako mi boleat glave ne ču da pristane ... Nu kako je opet zakunju ... kunjaj koliko drago, sad ču i ja upostelju.

Šedmi čin.

Gledić. odvjetnik, Mirko lovac, Bartulica svrd, i rečeni.

Gled. Jeste li vi gospodine, poslovo-dja Lucio Krškapa?

Mir. Daščoika mojeg dubrog gospo-dara?

Bart. Mijeg oca?

Luc. Zar je imao sinova!!!

Bart. On mi je bio otac u dobročinstvu.

Luc. Gospodine odvjetniče! imam čast vidit vas i želio bi biti s vama na somu za porazumit se.

Gled. Imat ćemo vreme unapried sami se razgovarati ... medjuto ... poslušajte prijateljske ponude ... koje čete priobčiti vašemu gospodaru ... buduće sam ja vazda bio na sriedi, koji sam uzdržavao sve parnične stvari silvne uspomene, pokonjeg bez da sam što potražio doklen življaše; sada kad je pak on dieilo se s ovog nevoljnog života, imam čast priobčiti poslovodji

njegovog baštenika bilježku dužne nagrade, koju je imao izplatiti na pram mojoj učnoj radji ... a to je mala stvar trideset hiljada franaka ... (pokazuje mu bilježku)

Luc. Trideset hiljala gromova ... to jest ... proslite ... ja ... Lucko ... nezna dišta ... jeli to moguće ... (nemogu višt jedna ništa.)

Gled. Vi kao jedan poslovodja, sa svim ste vruci, i mnogo se zauzimljete za vašeg gospodara ... ali to se radi o jednom baštinstvu od osamstotina hiljala franaka od kojeg kal se oduzme ono što tražim to je jedna ništa, pala muha ina medjuda.

Mir. Zaaj te, da je Pokrpnik Puhalo-vid bio zaljubljen u divljak. Ja sam bio njegov glavni lovac, i zato u živo sam jolnu platu godišnju od pet hiljada franaka, već je čvadeset godina da kako ga sluđim, rata prikazat čete gospodinu Lucio Krškapi, da ja imam pravo sliđiti moju lovinu, i zato tražim moju platu.

Luc. (and otrovit!) Lucko neljubi ni lovine nit lovaca.

Mir. Vidit ćemo.

Bart. Ja sam glasbenik, arkilikt. Kipar i slikar ... vazda sam stajao u droru strica Luckova, i ondje bila moja piarne, ondje sa moje djeca, obitelj stala, u sve čvadeset i pet osoba ... mi smo ga držali vesela a glazbom, kad bi mu dojadilo, mi smo bili njegovi razveseljitelji ... sada pak njegova kuća pribiče u druge ruke; ali uzdamo se da će Lucko naći drugi stan ... a mi jur s pravljamo kulufe za podignu ču spomenika Pokrpniku Puhalovidu, nakonjem ču izradit se njegova slika, njegovog baštenika i svih čvadeset i pet njegovi sluđenika. Onaj a pomenik s vremenom bit će izvaljen u mramoru sa gorostajini slikam na trašak baštenika ... i ero nacta ... (rastvori jedan veliki smotak).

Luc. Nosi, nosi te gužve.

Bart. Kako!

Luc. (Došao sam oramo za umrieti, u ne za zaballinit se!).

Osmi čin.

Strizip Obilić, Blagonja, i rečeni.

Obilić. Gdje je nemoćnik?

Blag. Ero ga (pokaznje Gijokana)

Obilić. (približavajuć se rečenom, koji sparaše). Uvnut! ... to mora bit ili kaplja ili njezini trakovi ... treba odmah pustiti mu krv ... (vadi šklopnce u kojoj mu sluga je testeri i savoj, i uzimlje za ruku Gijokana, koji se probuđi).

Gjok. Ah! ... Oh! ... šta j-? ero me gospodaru Lucko ... Jost, jest ...

Obilić. Šta? jest još i polotio ... bje-snoće ... što se činitie?

Gjok. Ja ... ništa ... stojim sa svim duhro ...

Obilić. Daj mi ... daj mi tvoju ruku ... pustit krv ...

Gjok. Pustit krv ... ne ... ne ... krevopije ...

Obilić. Toviše manita držite ga (svi trču).

Luc. (Još bi se htjela i ora).

Gjok. Pustite me ... pustite me ...

Luc. Gospodo, molim poslušajte me ... to dobro diete ... malo prije imao je vrtoglavicu, vrljuda je, ali nakon kako je zaspu ukoliko ja poznajem njegovu čud ... jamčim vam da izn ana već nema ništa.

Obilić. To vi govorite ... koji niste učili ... ali ja ...

Luc. Provit čete na dozdali, i nemojte gubiti vremena ...

Obilić. Crko pak i ti a njim, kad nečis da mu krv pustim ... samó vi meni plaćite boloznastvo, posjet i skrb ...

Luc. (Daklen sam u celu razbojnič? ... dolazi mi da se odrečem i baštinstva ... Oh! biudnog mene ... što rekut!)

KUKURJEK DIVLJEGA PIJEVCA.

Po Leopardi-u, M. N. ....

Reko bi da bivstvo stvarih imide za svoju pravu i jeditku svrlu: da izgino. Nemogaviti nestati oooeg čega nebjese, zato iz ničeva latekoše stvari što jesu. Zaista nije čestitost potonjim uzrokom bivstva; počem stvari čestite nema. Istina je da duhati stvorovi namijaju tn svrhu svakim svojini djelom: ali ju n-pastiju od nikakroga; te za čitavu svoga života smialjuđu, promečić se, a uvijek trpeć, nemuću se baš za ništa već da dospiju k jedinaj namiali svravi, biva smrti.

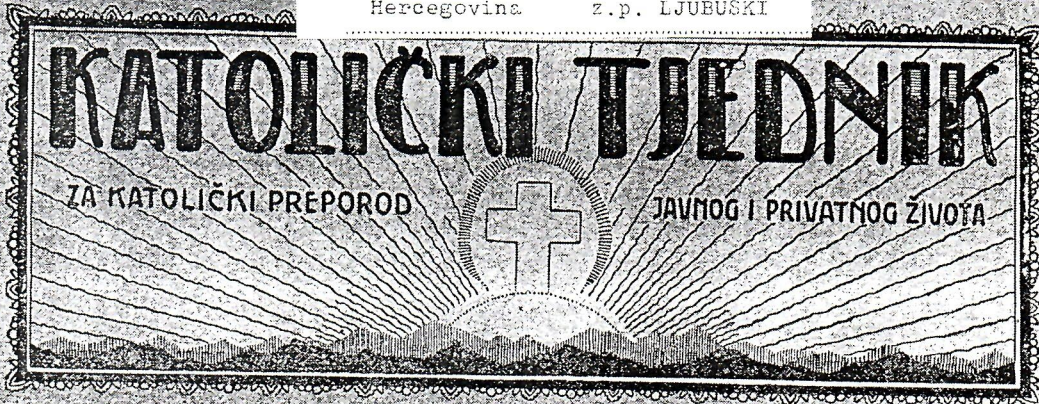
Kako hoćeš, nu prvu doba dneva slično su snosiviji umrljem. Malo jih nadje probuđivši se, u svom arcu ugodnih i veselih misli; ali jim se gotovo sve ončas stvore: u ono bo sloba, i bez ikakva osobitog razloga, duh se osjeća nagnu na radost, ili je spremniji nego u ostalo vrijeme da nerolju pretrpi. Ter ako je tkoga zateko san dok su ga postojale sumorne misli, netom ti se probuđi, izvovice poprini u se uhrvanje, ina mu ono nipošto nepristajalo. Mnoga muka i bjeda, mnogi uzroci straha i pečali pričinu se onda puno mojn negoli na veće prvo. Puče višeh puta a črgu se jućera strepilo tad se prezire i golčavo posprdate kao s' proizlotaaj nesmili i ugrijanosti glave. Veće je spodobita starosti;

Poštarina plaćena

3986. M. p. o. fra. Luka Begić, ekspr.
HUMAC
Hercegovina z. p. LJUBUŠKI

Cijena 2 Dinara.

Izlazi svake nedjelje. — Uredništvo i uprava: Korbićeva ul. 15. I.
Plaća se unaprijed a stoji godišnje: za Kraljevinu S. H. S. Din. 50. — Za inozemstvo Din. 75. — Polugodišnje i četvrgodišnje
stoji razmjerno prema tomu. — Ček račun Poštan. Stedionice: br. 1395.

Broj 2.

Sarajevo, nedjelja 9. siječnja 1927.

Godina III.

IZ SADRŽAJA:

Glancl:

Vjera i politika. — Nedjeljna pouka. — Katoličko Sarajevo. — Svjetska štampa i Chicago. — Hrvatski Sokoli. — itd.

Smotra.

Poljska: — Meksiko. — Rim. — Českoslovačka. — Poljska. — Austrija. — Mađarska. — Rusija. — Španjolska. — Engleska. — Amerika.
Iz SHS. Sarajevo. — Vares. — Zagreb. — Beograd.

Iz katoličkih mislija.

Kratke vijesti odasvud.

NEDJELJNI KALENDAR:

Nedjelja, 9. siječnja: 1. po Bogojavljenju.

Ponedjeljak, 10. siječnja: Egidije pr.

Utorak, 11. siječnja: Higin, papa muž.

Srijeda, 12. siječnja: Veronika, Cesarija dj.

Četvrtak, 13. siječnja: Veronika, Cesarija dj.

Petak, 14. siječnja: Hilarij b., Srećko m.

Subota, 15. siječnja: Mavro op., Pavao b.

Zar još niste pokušali, da nadete barem još jednog novog pretplatnika za »Katolički

Sveti Nikola.

(Spjevao Pop Stabudin).

1.

Hitro juri krilatice šajka.
Po pučini kano munja juri.
Razdragani, veseli mornari
Pogledaju na pučinu mirnu,
Pogledaju na divotno nebo.
Što obuče ko odjeću pirnu.
Žarko sunce sjajno zlato sije.
U pučini divno lice mije.
Bože mili, divotnoga milja!
Sva se narav srećom odjenula
Sva se narav u raj obrnula
Sva svog Stvorca silnog blagosilja.
Hrlo brode umorni mornari
Zaboravi kriju stare jade
Bogu hvale, koj im život daje.
„Pazte, braćo, glas se mio javi,
Sad na oblak nebu lice zaví.
Sad na grom će šumorni zveketat
Srdni vali na šajku nam lietat!“
Glas zašuti, a sa sviju strana
Zakliktala grla razigrana:
„Kriv proroče, slabo gatat poče!“

I veseli veslom vale sjeku
I veselo pojué hrlo teku.
Al čuj! Kan da slabi tutanj zamni.
A oblačak povi se dugačak
I zagrmi nebu vedro lice
I zasinu munje plamenice
Ko pomamni ore šumni gromi
Rekao bi: e se nebo lomi!
Zanjiha se grud pučine srdne.
Strašna neman još strašnije hripa
Iz utrobe srdnu pjenu sipa.
Iz utrobe valja vale grdne.
Sto no težkom smrću sve ogrću.
Zaman teško veslo vale para,
Zaman napor očajnih mornara.
I mrk očaj svud već krila stere
U grudi se svim mornarom vere,
Svim putnikom nada u spas svenu
Al sve mio glas ih strayne prenu:
„Ne bojte se, jer oluja hladna
Razplinu se, sunce sinu sad na.“
I čovječac uzdah k nebu šilja,
Znakom spasa more blagosilja.

3507. P. B. VIŠ. G. Fra. Milos Mile
Šupnik GRADNIČI
Prim. ban. z. p. ČITLUK K. Mostarc

POJEDINI BROJ 1.— D

pretplate podmirena do .....

*Katolički Tjednik jest potpuno nepolitički list za katoličkim obnovu. — Izlazi svake nedjelje. — Uredništvo i uprava: Korešćeva ul. 15
— Poštanski pretinac 317. — Telefon 32-24. — Rukopisi se ne vraćaju. — Plaća se unaprijed, a stoji godišnje za Kraljevinu
Jugoslaviju Din. 50.— Za inozemstvo Din. 80.— — Polugodišnje, četvrtgodišnje i dvomjesečno razmjerno prema tome. —
Čekovni račun Poštanske Stežionice broj 1921. — Uprava Akademije »Regina Apostolorum« (Katol. Tjednik, Vrhbosna i Katol. Svijet)

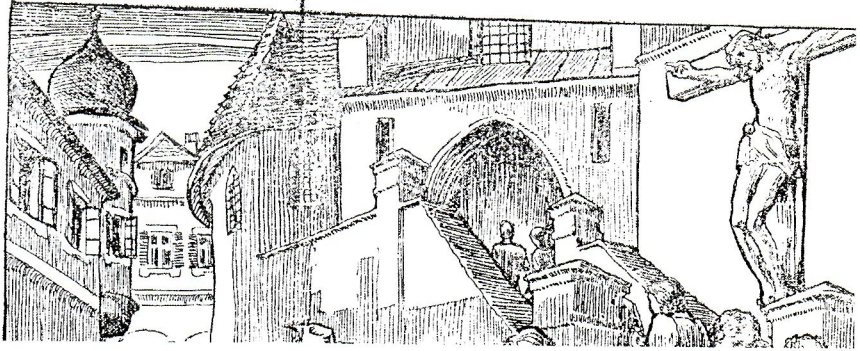
Broj 4.

Sarajevo, nedjelja, 23. siječnja 1938.

God. XIV. (XVI)

Napokon

Dugo smo čekali, — godine i godine, — dok smo je napokon dočekali. Jaku ruku protiv komunistu.
Ne mislimo mi ovdje na onaj otvoreni komunistu, po sistemu ilegalne i propagandističko-revolucionarne literature, na bazi trojki, sa financiranjem plaćenih ruskih agenata u zaleđu. Protiv toga komunistu nabili- zivan je još odmah prvih godina po prevratu sav državni aparat posob- nim iznimnim zakonom («obzma- skim mjerama, koje su bile u doba diktature, zakonom o zaštiti države, još poostrege. U tom se je smjeru uradilo prije previše, nego premalo; mnogi su se tako našli u...

„Osvit“ izlazi svake nedjelje.

Pređplata
za vanjske na godinu 4 for., na pola godine 4 for., na tri mjeseca 2 for.;
za uzemstvo crna na godinu 10 for. 60 nč.;
za Mostar na godinu 7 for. 20 nč., na pola godine 3 for. 60 nč., na 3 mjeseca 1 for. 80 nč.

Pojedini broj „Osvita“ stoji 8 novč., stari brojevi po 15 novč.

OSVIT

Hrvatskoga jezika čino
Može da gov.

Može da gov.
Istak i zaput, pjesma i um!

Bofest beg R. Bošnjak, Sarajevac.

Oglasiti se mogu i želju na upravi „Osvita“. Za prostor od jedne redke piča se 8 novč., kod svake daljnje uvrtke 4 novč. Eran-ka pristojba za svaki oglas i uvrtanje 30 novč.

Za pripisane pisma i zabavke plaća se posebno.

Kakopisi se ne vraćaju ne plaćeno. Sve listovi ne primaju.

Uredništvo, uprava, odgovarajuće tiskarna u Podlunju broj 7.

Broj 2.

U Mostaru u sriednu, 4. siečnja 1899.

God. II.

Pismo iz Beograda

Koncem prosinca 1898.

Stovani gospodine uredniče, Vi ste u cijenom „Osvitu“ već donieli viest o nedavno shvishoj se promjeni u beogradskom ministarstvu financija. O uzrocima, zbog kojih je gospodin Popović morao da napusti trnoviti portfelj ministra srbskih financija, govori se u Beogradu na sva usta i ovo i ono, ali sve, što ovamošnji mudraci promose po kafanama i po sokacima, nema osbiljnog značenja. Pravi uzrok Popovićeve ostavke leži u tome, što je on svom silom htio da doskoči vjekovitoj praznini u državnim blagajnama krepkim povijesnim porcima, dakle sredstvom, koje nigdje na svijetu, najmanje pak u iztrošenoj Srbiji, ne može da načina va simpatije naroda. Značajno je svakako, da se drugovi g. Popovića u kabinetu Vladana Gjordjevića jednodušno opirale ovoj njegovoj namjeri, koja u ostalom i u kraljevom dvoru ne nadje odobrenja — pa tako dodje do toga, da je listni finane-ministra preuzeo gospodin Vukasin Petrović, koji je već više puta, medju ostalim i u kabinetu gospodina Svetomira Nikolajevića, upravljao financijama naše kraljevine. Petrović ovamo slovi kod nas kao

neki finaneijalni veleum i njegovo odlučno uvjeravanje, da će mimo svih poteškoća u inozemstvu uz povoljne uslove kontrahirati državni zajam, te na ovaj način srbske financije dovesti u red, svagdje je pozdravljeno velikim simpatijama. Ipak ima u ovdješnjim, dapače u samim vladinim krugovima ljudi, koji dvoje, č č g. Petrović moći održati svoje obećanje. Nesigurne političke prilike na Balkanu u obće, naročito pak u Srbiji, već su dosada bile mjerodavne, da evropski kapital nije upravo pripravan, da ulazi u zajimovne operacije kraljevine Srbije, pa je stoga razumljivo, da se i sada spram namjere g. Petrovića drži dosta rezerviran. Mimo toga zna se i to, da su prevratni elementi ovamo kod nas u posljednje vrijeme ponešto ojačali, dobivši čitavi pristasa iz krugova, koji dosada bijahu vjerno odani kraljevskoj kući. Ova pojava dovodi se — kako dobro upućeni krugovi govore — u svezu sa spletakama, kojima izhodište treba tražiti „onamo — za brda ona“. Razumljivo je dakle, da su ovdješnji krugovi na oprezu, i da se osbiljno radi na tome, kako da se snažno stane na put prevratnim agitacijama.

Od nekoliko dana govori se po Beogradu na sva usta, da će crnogorski

knez, nakon što je to već više puta odgadjao, doskora otići u pohode u Srbiju. Bugari smatraju taj posjet kao jednostavni izljev nježnosti, dok mu ovamo pripisuju političku važnost, jer će — veli se — oba kneza ovom prigodom poraditi na tomu, da se odkloni napetost u odnosima između njihovih država i Srbije. Ovdješnji krugovi dosta su hladno razpoloženi spram svakoga ovakoga pokušaja knezova Nikole i Ferdinanda i čvrsto su uvjereni, da i posjet, što ga crnogorski knez iz Sofije misli učiniti u Carigradu, ne će dovesti do onog uspjeha, o kojemu sanja crnogorski gospodar. Keji su to „uspjeh“, o tome se ovdje naklapa i ovo i ono, tek u jednomu svi su krugovi beogradski složni, da bi se svaki ovaki „uspjeh“ kosio sa interesima Srbije.

A sada, dragi moj gospodine uredniče, Vama i „Osvitu“ srećno novo ljeto 1899.!

Politički pregled

Habsburška monarhija. Pošto se parlamentarnim (saborskim) putem do konca prosinca nije moglo ništa utanačiti u stvari nagodbe između jedne i druge pole monarhije, to je vladar odredio previšnjim rječnim pismom

Pokora našega vjeka

Švako zlo, dok je zlo, jest kaznjivo, ali svako se ne kazni jednako. Ima zala, koja su gora, nego druga: zla možemo podieliti u razrede i prama tome ih žigosati i kazniti, kako to i čini kazneni postupak. Jednom smo u poučnjom društvu starijih govorili o zlima, kojima se ljudi podaju, pa u razgovoru upita jedan, koje je zlo najgore od ovog toga: preljub, ubojstvo ili pijanstvo? Razglabali smo svaki po svoju, dok onaj, koji je pitanje stavio, reče: — Meni se čini, da je pijanstvo najgore zlo na svijetu, jer od njega potiču sva zla! — pa nam koza ovu prita: Jadau mladi, bogati beg živio umjerenom, čestito i pošteno, da je bio uzorom svima. Redovito i na vrijeme dolazio kući, savjestno vršio svoje posle, nije mario ni za velika društva ni za ženske. Nosreća ga jednom nanesu u društvo, koje se odalo piću, te se napije — prvi put u svom životu i pošlo kući. Prama njegovoj kući bila kuća, u kojoj je sama sa svojim

nejačkim djetetom živila udovica, koja bi mladom begu često botimice ili melote pokazala svoje liepo lice, te bi beg i kao triezan često pomislio na udovicu, ali se je bojao sramote i uvijek, kad bi na taku misao zamula u glavu, gledao da ju odjevera. Ana, sad kao pijana nije mogao hladno prosudjivati, jer pijana glava ne nosi barjaka, nego mjesto u svoju kuću, kao što je prije činio, utrapa u udovičinu i učini s njom preljub. Ali, malo diete počme vikati i plakati, kao kad ga nije u kući vidjelo, a beg, usijana glave od rakije, ubije nežužno diete. A da se nije napio, nebi toga nijednog zla bilo.

Pa shijja, izvor velikih i mnogih zala, osobito u našem vjeku, jest piće. A kako je tek onda, kada piće predje u stran, u kev, te ga se u obće okaniti ne možek? Pojavu društvenog razdrojstva i propadanja posljedica su prekomjernog uživanja zlostokih pića, koje se po svijetu medju nižim razredima pučanstva upravo udomilo i statističke brojke nam pokazuju, kako se ra-pidno (naglo) širi alkoholizam. Na sjeveru

je seljačstvo i radništvo tako pionulo uz uživanje nesretne špire, te ne mari za vino ni druga lakša pića, kad je špirit jeftiniji i lakše se njim omami. Ta nevolja nije niula ni naše krajeve, te nema ni najmanjeg sela, gdje nema krčme, gdje se najviše toči ljuta i melka i kako sve te rakije zovu. Osobito uživanje žeste (špirita) u većoj mjeri započelo je u našim krajevima, napose u Hrvatskoj i Slavoniji, odkako je floksera zarazila vinograde, te se malo vina producira, te u onim krajevima, gdje se pučanstvo neblavi vinogradarstvom, kao u Bosni. I već se vide strasne posljedice neprestanog i prekomjernog uživanja žestokog pića — posljedice alkoholizma. Noubraženiji razredi u našim krajevima opažaju, da se više nego ikad pojavljuju u seljačstvu i radništvu razkalasnost, hlad, rečnjave, ubojstva i druga zla, kojima se mora na put stati. Opaza se, da u nekim krajevima pučanstvo očevidno fizički i duševno nazaduje, a tim se potvrđuje da alkoholizam ubija duh i tielo. Kazneni sudovi bilježe neprestano zločine, koji su počinjeni u sta-

NOVI HERCEGOVAČKI BOSILJAK

Predbrojka stoji na cijelu godinu forinta 5, a to za Hercegovinu, Bosnu i zemlje u području Austro-Ugarske. Za Crnogoru i Srbiju godišnje for. 6, a za ostale strane svjeta godišnje 16 franaka. Polugodišnje posuda susuzmjereno. Na četiri godine za Hercegovinu, Bosnu i zemlje u području Austro-Ugarske i for. 20 novč. Za Crnogoru i Srbiju 2 for., a za ostale strane svjeta 5 franaka.
Kona list nedjeljno sastavne raka se javi upravniku stvorenim pišmom, za koje se ne plaća poštarina, ako se izvana napuše: Zilamocije. — Neplaćeni listovi se ne primaju, a rukopisi ne vraćaju. — Predplate prima „Uprava „Novog Hercegovačkog Bosiljka“ u Mostaru, Stizgrad, Kujundilik. — Za Oglase plaća se za 1 redak petita 6 novčića, i 30 novč. haljuginine košica put se vrši. — *Izdani senke snobote jutrova.*

Br. 24 Mostar, subota 23. svibnja 1885. God. II.

POZIV NA PREDPLATU

„N. Herceg. Bosiljka“

Svršetkom došlog mjeseca svršuje se polugodišnja predplata na „Novi Hercegovački Bosiljak“ a prvih danom srpnja otvara se za drugo polugodište.

Cijena lista na cijelu godinu a to za Hercegovinu, Bosnu i zemlje u području Austro-Ugarske 5 for. Za Crnogoru i Srbiju 6 for. za ostale strane svjeta 16 franaka. — Polugodišnje svu-kuća svrazmjerno. — Na četert godine za Hercegovinu, Bosnu i zemlje u području Austro-Ugarske 1 f. 50 n. Za Crnogoru i Srbiju 2 for. a za ostale strane svjeta 5 franaka.

Naslist, „N. Hercegovački Bosiljak“, izu svršetku prvog polugodišta, te nastavim drugim, zauzet će drugi i prostraniji značaj, koji će u budućem programu izići.

S toga upozorivamo sa sad naše buduće susudatke i dopisatke, moleći jih da nam svoje članke šalju pod adresom Uredništva, proste svakog troška.

Čitatelji će tasno doseći, da je uredništvo svakim načinom nastojalo poboljšati „N. Hercegovački Bosiljak“ te nije žalilo truda, niti se je uktonjalo tolikih požrtvovanja da ugleda oni dan, što će u buduće s pomoćju Božjom, i točnošću svojih predbrojnika sve izdavatli.

Nelom pak predbrojnici odazovu se svojoj dužnosti, mi ćemo list povećati, a podlistak jedino ostavit ćemo narodnom blagu, pjesništvu, pričam, zagonetkama i postovicam, sakupljenim u narodu.

S toga preporučujemo sviem P. N. g. dosadanjim predbrojnicim da bišto prije izvršili svoju dužnost pošlavši nam zaostali dug pošlanskom opremom ili preporučenin pismom.

Novi pako predbrojnici mogu se predbrojiti na „II.

Bosiljak i kod poštanskog ureda.

Uredništvo.

O sudjeljivih družtvih stana!

Tko je jedan sami put provirio u stan radnika i ušao u nj, iznašao je doista sažaljenjem ganut i možda arčunom, radi nepravice. Ondje leži krivoja društva civilnog! Kako da se trpi, da čovjek živi u mjestih koji ti spominaju užas groba?

Ako i kod nas u svemu ne priliči što ćemo sada dokazati nešto, ako istinu hoćemo da hvalimo, ima sličnosti. Čujmo kako Adolf Dlangui opisuje stan radnika u Rounu: „Uzdje kroz vratašca sa mračnim, uzkim i nizkim hodnikom, da se nemože čovjek prolaziti ostojke držati nego mora da čučne i da se životom prigone. Uz to hodnike teče jarak smrdljivih voda i punih nečisti, koje se ciede iz kućnih perilišta i zastavljajući se u svijli napravte ti jedno kužno blato. Uzadje se u stan kroz zavojite stube, bez prislonu, bez svjetlosti a okaljane amo i tamo hrpam zapušćenih smetlišta i gnjusa, pak unidje se u lošu snčuvane sofice, kojv au hrđjav ograđjene i bez vratnica. Pokućstvo svake obitelji, koja se ondje ubrožiti, sastoji iz slamicu bez prostirača i pokrivača, a sve posudje, to ti je jedan zemljani lonac i koja drvena zdjela. Dieca spavaju nad lugom, a

RIEČ HERCEGOVCA

Beg Ljubovčić pod Kandijom.

Iz bilježića

Dr. Friedrich S. Krausz

Milice se dvije sultanije.
Mile se care u koljeno
Njhoz listu care od Stambola.
Daj ti nama izm i heredu.
Da stemo Čubi i Mediu.
Da vidimo Čabu i Mediu.
Okles nam je Turčin postauo.
Kad to čuo care od Stambola
Ali na nje oči iskvalci
Dvije šeri, dvije sultanije.
Ne mogu vasa dati izm ni heredu.
Ope mole dok se domoše
Dvije šeri, dvije sultanije.
Da vasa dadeu na more dženiju.
Al će s' mora dalje udariti.
Pa će odhacit maju dženiju.
Čak daleko pod vlašću Kandiju.
Pod Kandiju kazak limasa.
Okles turski sazaj ne izlazi
Pa da dajem dvije ceserije.
Al ne bi vas mlade izbasio.
Da vam dadeu po asu koćije.

Dajat se je praha pol oblake
Ja golena kala da koljeno
Pa će stati od zata koćije. —
Sjelo gradit na more dženiju
Na dženiju kamenu dženiju.
U dženiju od bakra munaru.
U nju moru: dženiju hodija
I prid njemu hodia silibaru.
Na dženiju kema udarac.
A na kema dženiju dženiju.
I još dvije sultanije mlade.
Otkoše moru na širinu
Kad biju na sred mora anje
Al je s' mora dalje udarila.
Pa sultanu carevu dženiju.
Čak daleko pod vlašću Kandiju.
Pod Kandiju kazak limasa.
Iano rani tarak magjarinar.
A to čuva mora i absle.
Kad polpazi carevu dženiju.
Tikom lica od Kandije bana.
Pa je bana pustilo lica.
Kad to čuo od Kandije bana.
On dohaci carevu dženiju
U dženiju džadset hodia i hadija
A pred njima hodia silibaru.
I vira nje dvije sultanije.
Pa se jednom stana bana.
Dragu čade sestric Marjenu
Pa je bana šemuk učinio.
A upali od boja topove.
Dva ujedno podarset azjedno.
Pet stotina jedan sa drugiere.
Otkoše od boja topovi

A na Kiru i na Todoriku
I na Zedru i na Šibeniku.
Na Kotaru malom i celikom.
Na Kotaru gorjem i donjem
Stade zveka po crkvasu zvonu
A na šese vlašću manastiro.
A sto stete sedam kraljevna
Po beovazu gjenaju solbiti
I penjača zbe progovire.
I kampare proklete matire
To se hane rshat učinio.
Pa je šara knjiga uaktio.
A na ruke careu festilone
Erijetlju care od Stambola.
Ev u mene toje sultanije.
A i troj džadset hodia i hadija.
A i trova hodie silibaru.
A sada smo glavni prijatelji.
Kad to knjiga ka Stambolu snidje
Knjigu gleda care od Stambola.
Knjigu gleda a saze proiva
Pa on vira lica silibaru
Dvaine, dragi silibaru.
Pšiti det mi stana fermana
A na ruke od Kandije bana.
Nek mi spremu na more dženiju.
U dženiju hodie moje i hadiji
U dženiju dvije sultanije.
Neka vira lica koćko mu drago.
Jali kava prebela grad.
Pukraj mora gdje je ajemu drago.
Ako i ne će meni opremiti
Ja ću silau uzdignuti vojaku.
Pa je vidit na vlašću Kandiju.

Kršćanska obitelj

God. XXIV.

Svibanj-Lipanj 1941.

Br. 5-6.